

L'incendi i la fugida de Girona de l'any 1718

Les ciutats situades en un indret estratègic, com ara és el cas de la Girona de l'època medieval i moderna, havien d'estatjar dins de llurs murs contingents militars força nombrosos que s'instal·laven a distintes casernes i cases particulars i que si bé eren rellevats periòdicament congraven un seguit d'edificis i locals annexos que ben sovint generaven una certa inseguretat en la població civil.

Centrant-nos en el cas de Girona, a la documentació municipal apareix de tant en tant un munt de referències entorn de les destrosses humanes i materials que produïa l'esclat dels magatzems de pólvora que hom situava prop dels reductes defensius de la ciutat. Usualment, els documents ens informen d'algun mort ocasionat per l'esclat de la pólvora emmagatzemada, i fins i tot, com és el cas del juliol del 1809 —en ple setge de la ciutat per part dels francesos—, l'incendi de la pólvora produeix una explosió que enderroca totalment l'anomenada Torre de Sant Joan.

L'incendi del fort del Condestable

El cas que descrivim avui és força més curiós i inusual, i s'inicia entre les dues i les tres de la tarda del dia tres de desembre de l'any 1718. L'escenari dels fets és el Fort del Condestable, construït el 1653 i reforçat el 1675, com a part integrant de les defenses que hom basteix a les Pedreres per tal de fer front a les sovintejadades guerres de l'època, i del qual avui no en queda cap mena de resta.

Sembla que a causa de la manipulació d'explosius que realitzava un grup d'artillers dins del polvorí del fort del Condestable es produeix un incendi

considerable i una forta explosió que provoca la mort immediata de quatre artillers i d'un alferes, i l'inici d'un incendi aparentment molt important. El fet no tindria més transcendència si no fos que a escassos metres hi havia un petit túnel o forat estret practicable des del polvorí i en el qual hi havia emmagatzemats prop de vuit-cents barrils de pólvora, l'accés als quals era dificultós per l'existència d'una espessa fumarola que impedia d'entrar a controlar les flames.

En veure el Governador i el Tinent del Rei, en la seva qualitat de màximes autoritats de la plaça, que el foc es mantenia viu prop del magatzem de pólvora i que en cas d'acostar-s'hi gaire produiria grans estralls —hom suposava que en volar el fort llençaria una gran pluja de pedres per tota la ciutat— es decideixen a fer córrer la veu i comminen els gironins a sortir de llurs cases i fugir el més aviat possible.

Una fugida desordenada

Només donada l'ordre "*se conmovió repentinamente toda la ciudad, huyendo todos sin la menor detención y con los vestidos ordinarios y assi las señoras como los demás*", com remarca l'acta municipal que deixa constància dels fets. Contràriament, Julián de Chia, antic arxiver municipal, en una transcripció i comentari que fa del document no se'n pot estar de fer-ne una versió ben personal: "*El amor de madre, el cariño fraternal, los vínculos de amistad y la inviolabilidad del claustro, todo desapareció en aquel momento de terror y de espanto. Tal era el estupor de los fugitivos y tal el pánico que de ellos se habia apoderado*".

Hom conta que al cap de poca estona una gran

Les Pedrerès van conservar un important complex defensiu fins ben entrat el s. XVIII

AIAG

riuada humana es va anar estenent per les viles veïnes de Santa Eugènia, Salt, Aiguaviva, Bescanó i Vilablareix. D'altres prengueren el camí de França i varen anar a raure a Pedret, el Pont Major, Sarrià, Celrà i fins i tot més lluny. Un petit grup es va recloure a diverses esglésies, i la immensa majoria dels components dels ordes religiosos també varen decidir de deixar la ciutat. El Bisbe es va aturar a Salt, les monges del monestir de Sant Daniel, es varen traslladar a la muntanya de Sant Miquel, les del Mercadal a Salt i les de Santa Clara al monestir de Sant Francesc.

En canvi, les caputxines varen romandre resant tota l'estona al seu convent. Els cronistes dels fets —un notari públic i el secretari— ressenyen que hi hagué una gran confusió, amb famílies separades i desconeixent els uns el lloc on eren els altres. Mentrestant, a la plaça del Vi, ben bé al davant de la Casa de la Ciutat, els jurats dirigien l'operació de fugida i feien doblar les guàrdies per tal de mantenir la tranquil·litat pública i garantir el respecte a les propietats.

El valor d'un menestral

Quan eren les 9 de la nit del mateix dia, concretament es tractava d'un dissabte, es va oferir a pujar

dalt les Pedrerès a reconèixer l'estat de l'incendi un paleta de Girona anomenat Joan Oliveras. Així ho va fer i al cap d'una estona, ja de retorn, es va presentar a les autoritats recomanant que s'intentés de treure els barrils de pólvora per un petit pas —el foc encara no hi havia arribat— i que alhora es provés d'apagar el foc que encara continuava cremant material divers en el mateix sector on s'havia iniciat al migdia.

Aconseguit el permís del Governador, el mateix Joan Oliveras —per tal de "*acreditar su discurso y valeroso animo*"— es va fer acompanyar per un grup escollit de Granaders desarmats i es varen acostar al polvorí: en primer terme hi varen llençar per la porta un bon raig d'aigua durant força estona i seguidament varen entrar a dins i començaren a treure amb rapidesa els primers barrils de pólvora.

Després del primer esforç, hom va constatar que el perill imminent ja havia passat: a la una de la matinada es començaven a tranquil·litzar els ànims i a les cinc la feina ja era totalment acabada: "*los cerros y las colinas comarcanas eran un anfiteatro lleno de espectadores para presenciar el funesto fin del drama*". De matinada tothom tornà a casa i a la tarda del diumenge la normalitat era ja quasi total arreu de la ciutat.

RAMON ALBERCH I FUGUERAS